

Lehet-e más az ellenzék?

A hét végi ellenzéki rendezvények kapcsán kirajzolódó legérdekesebb kérdés az, hogy – a mostanihoz képest - lehet-e más az ellenzék. Ahhoz, hogy erre a kérdésre válaszoljunk, először arra a másik kérdésre kell megadnunk a választ, hogy milyen ma az ellenzék.

Először is a mai ellenzék megvert. Nem csupán azért, mert a kormánytábornak kétharmada van (hatalmas számbeli eltolódás mutatkozik a kormányoldal javára, a Fidesz szinte önmagával van kormánykoalícióban), de megvert *koncepcionális* értelemben is. Természetesen nem arról van szó, hogy a parlamenti (és újabban parlamenten kívüli) ellenzéki pártoknak és szervezeteknek ne lenne markáns véleményük az Orbán-kormányról, sőt az Orbán-rendszerrel, nagyon is van. De sem önmagukban, sem együttesen nincs markáns ideológiájuk, világszemléletük, amelyik pedig az ellenzéki hatékonyság egyik legfontosabb fokmérője. Gondoljunk csak arra, hogyan dolgozta ki későbbi győztes ideológiáját ellenzékben Tony Blair vagy éppen a manapság önmagát újra befolyásos szereplővé tenni kívánó Gyurcsány Ferenc a 2000-es évek elején.

Másodszor: a mai ellenzék erősen felaprózott, miközben a kormányoldal koncentrált. Természetesen ez egy adottság, amelyik éppen abból fakad, hogy a 90-es évek második felében létrejövő pártrendszer túlságosan koncentrált és statikus volt, és a választók ráuntak. Csakhogy miközben a jobboldal olyan, mintha Magyarországon egy kvázi kétpártrendszer lenne, az ellenzéki térfél számos pártja úgy viselkedik, mintha sokpártrendszer lenne. Pillanatnyilag a kormánypárt akarata jóval erősebb, de azért még nem dőlt el, hogy melyik opció lesz a végleges: a kétpártrendszer vagy az ellenzék által kívánatosnak tartott sokpártrendszer. Természetesen nem

tudhatjuk, hogy a Fidesznek vajon a kétpártrendszer kialakítása-e a szándéka. Könnyen lehet, hogy a jelenlegi alapállás – a fragmentált ellenzék – jobban megfelel az érdekének, hiszen így tartósabbá teheti a kormányzást.

Harmadszor: mára az ellenzéken belül is kialakult egy kettős törésvonal, a parlamenti és a parlamenten kívüli ellenzék, illetve a „pártpolitikusok” és a „civiliek” között. Az elmúlt húsz évben talán először fordult elő, hogy a parlamenten kívüli, civil ellenzéki mozgalmak (a Magyar Szolidaritás Mozgalom, az Egymillióan a magyar sajtószabadságért Facebook-csoport, a Negyedik Köztársaság mozgalom) azok, amelyek diktálják a táncrendet, és a parlamenti ellenzék pártjai „futnak az események után”. De ebben a hangsúlyozottan „civil” attitűdben egy nagy veszély is rejlik: a pártok, a pártpolitika túlzott lebecsülése. Holott, bármilyen fontos is a civil társadalom fellépése, a modern demokráciában a politika a pártok versenyén alapul. A civil, érdekvédelmi mozgalmak, szervezetek színesítik a politikát, fontos szerepük van új gondolatok, szakpolitikai ügyek becsatornázásában, de nem helyettesíthetik a pártokat.

Negyedszer: az ellenzéknek van egy olyan szereplője, amelyik sajátos helyzetben van, ugyanis kívül áll mindenfajta ellenzéki egyeztetésen, mégsem becsülhető le a mögötte álló szavazói és szimpatizánsi kör szervezettsége, mozgósíthatósága. A Jobbikról van szó. Az ellenzék többi pártja nem kíván együttműködni a Jobbikkal, látványosan ignorálják, és láthatóan a jobboldali radikális párt sem akar együttműködni a többi ellenzéki szervezettel a rendszerellenesség talaján. Emellett a Jobbik potenciális rivális a Fidesz számára, hiszen a kormánypárt sikertelensége esetén annak szavazóit nagy tömegben szívhatja fel.

Mint látható, az ellenzék szervezeti és ideológiai értelemben megosztott. Visszatérve a kétpártrendszer vagy sokpártrendszer problémájára, az előbbi opció mellett egy történeti érv szól, az ellenzék szervezeti szétagoltsága mellett pedig a rendszerváltás utáni új demokrácia gyakorlata. A magyar politikai hagyományban

kiemelt szerepük van a hatalmas méretű kormányzó pártoknak. Érdeemes észrevenni, hogy az MSZP 1994-es 54%-át sem csupán a kádári nosztalgia okozta, hanem a történelmi múltból felburjánzó hagyomány, amelynek centrumában a nagy többséggel gyakorolt, stabil kormányzás, illetve az ellenzék marginalizálása állott. Természetesen 1994-ben erről a hagyományról a nagyközönség mit sem tudott, s egészen 2010-ig azt hittük, egyedi véletlenről volt szó. A 2010-es kétharmad azonban bebizonyította, hogy a magyar választók mindennél többre értékelik ezt a hagyományt. S ez halványította el az elmúlt 20 év sokpártrendszerű versenyhagyományát is. A közönség szinte egyik pillanatról a másikra „elfelejtette” ezt az újabb tradíciót. Ha ez nincs, a sokat emlegetett centrális erőter sem jöhetett volna létre, s akkor talán a mai ellenzék sem küszködne annyi problémával, mint ahogyan ezt napjainkban teszi.

Végtére is arra a kérdésre: lehet-e más az ellenzék, azt válaszolhatjuk, hogy lehet, de csak akkor, ha egy alapkérdésben dönt. Ez az alapkérdés az, hogy elfogadja-e, hogy a Fidesz riválisaként *egyetlen* nagy váltópártot épít fel; avagy ellenkezőleg: ezt az opciót elutasítva a szétaprózott ellenzéki pártok összefogása, szövetsége mellett dönt. Mindkettő mellett szólnak érvek. Az előbbi esetben közelebb léphetünk egy angolszász típusú kvázi kétpártrendszerhez, az utóbbi esetben a magyar politika az olasz „olajfás” mintához válhat hasonlatossá.

A helyzet különös érdekessége, hogy miközben a mai ellenzéki pártok többsége a szövetségkötés és az autonómiát megőrző együttműködés híve, gesztusaikból mintha az következne, hogy szinte valamennyien *magukat* gondolják egy hatékony ellenzéki politika kovászának. Az MSZP mintha erre játszana rá, de a DKP is mutat ilyen önfelfogásra utaló jeleket. Nem is beszélve az LMP-ről, amelyik nemcsak hogy a politikát – úgy általában – képzeli el másként, de – úgy tetszik – az ellenzékiiséget is. Ez érthető, hiszen az LMP számára csak egyetlen nyitva hagyott út van: a zöld párti irányba való fejlődés. Ennek a fejlődési útnak pedig nem kedvez, ha túlságosan

elköteleződik a hagyományos rendszerellenzékiesség mellett. Az LMP eddig lebegtetett stratégiája ebből a megközelítésből értelmet nyer; más kérdés, van-e realitása.

A képet tovább színesíti, hogy bármilyen összetételű kormány is alakul az Orbán-kormány leváltása után, az új kormány nem hagyhatja figyelmen kívül a parlamenten kívüli ellenzék, az „utca” hangját. Ha a jelenleg sokszínű ellenzék 2014-ben le is váltja a kormányt, kérdéses, hogy egy másik kormány képes-e megtalálni a hangot az önerejükre ébredt parlamenten kívüli mozgalmakkal.